

Od 6. do 13. novembra 2009 je v mehiškem mestu Merida potekal 9. svetovni kongres o divjini.¹ Kongresa se je udeležilo več kot 2000 strokovnjakov za ohranjanje narave in predstavnikov naravovarstvenih organizacij iz 51 držav. Prišli so iz vseh celin sveta. Letošnja tema je bil predvsem pomen divjine za človeka in grožnje, ki jih prinašajo podnebne spremembe.

Udeleženci kongresa so sprejeli pomemben dokument – SPOROČILO IZ MERIDE. Gre za poziv celotni mednarodni javnosti, da je treba skrb za ohranjanje divjine in biotske pestrosti nujno vključiti v vsa prizadevanja za obvladovanje podnebnih sprememb in v nastajajočo novo globalno okoljsko strategijo.

UVOD

Človeški rod je nastal in je tisoče let živel v divji, neokrnjeni naravi. Tudi ko sta nas tehnologija in ekonomski razvoj v zadnjih nekaj stoletjih vse bolj oddaljevala od naravnih okolij, nas je divjina še zmeraj vzdrževala, saj je zagotavljala nenadomestljive ekološke storitve, nujne za našo gmotno in družbeno dobrobit, za naše telesno, duševno in tudi duhovno zdravje.

Toda mi naš dom hitro uničujemo. Izpusti CO₂, ki so nam ušli iz rok, ženejo klimatske spremembe onstran točke brez povratka, naš planet onesnažujemo s strupi, ki so razširjeni že vsepovsod, uničujemo pestrost življenja, izčrpavamo vire čiste pitne vode, povzročamo zakisanost oceanov, ki jih izkoriščamo čez vsako mero, da prihaja do zloma ribjega življa. Rezultat vsega tega je poglobljanje revščine, oslABLJENE socialne strukture in ogrožena svetovna varnost. Ta slika je v ostrem nasprotju s podobo sveta, kakršen bi lahko bil, če bi primerno spoštovali divjino in njen prispevek k procesom, ki vzdržujejo življenje na Zemlji. Izbira, pred katero smo se znašli in ki je neizogibna, še nikoli ni bila tako jasna, kot je zdaj:

Na podlagi zdrave divjine lahko razvijemo svoje človeške zmožnosti. Če je divjina uničena, pa je prihodnost zelo vprašljiva. Brez divjine bo dediščina prihodnjih generacij globoko osiromašen planet – biološko, kulturno, ekonomsko in duhovno osiromašen. Nemudoma moramo ukrepati in ohraniti divjino na Zemlji neokrnjeno.

UTEMELJITEV

Učinki podnebnih sprememb so že občutni na vseh koncih sveta in že dosegajo ali celo presegajo najhujše napovedi Medvladnega odbora za podnebne spremembe (Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC)).² Da bi se izognili nadaljnjim nevarnim posledicam podnebnih sprememb,

¹ Več o tem kongresu na spletni strani <http://www.wild.org/main/world-wilderness-congress/wild9/>

² Medvladni odbor za podnebne spremembe sta leta 1988 ustanovili Svetovna meteorološka organizacija in UNEP – agencija OZN za okolje. Svet ne opravlja lastnih raziskav, pač pa na podlagi znanstvenih poročil iz držav članic UNEP pripravlja analizo izpolnjevanja Okvirnega programa za obvladovanje podnebnih sprememb, ki je del mednarodne okoljske strategije in v okviru katerega je prišlo tudi do podpisovanja Kiotskega protokola. Ocene Medvladnega sveta za podnebne spremembe veljajo v strokovnih krogih kot splošno sprejeta strokovna in znanstvena ocena stanja podnebja na Zemlji. Članica Medvladnega odbora za podnebne iz Slovenije dr. Lučka Kajfež Bogataj.

moramo zmanjšati izpuste toplogrednih plinov s sedanjega obsega 385 volumskih delcev na milijon ekvivalenta CO₂, na največ 350 delcev na milijon in to kar se da hitro.

Okoli 70% toplogrednih plinov, ki jih je človeštvo od leta 1750 spustilo v atmosfero, prihaja od porabe fosilnih goriv. Drastično zmanjšanje porabe fosilnih goriv je torej nujna prioriteta. Toda 30% izpustov toplogrednih plinov od leta 1750 je povzročilo izsekavanje gozdov in spreminjanje rabe zemljišč. Spreminjanje in pustošenje naravnih okolij je trajen problem: 17% letne količine izpustov toplogrednih plinov povzroči izsekavanje gozdov, predvsem v tropskih predelih. Ta delež se poveča na 20 – 25%, kadar so zajeti še nekateri drugi pomembni ekosistemi, na primer šotna barja.

Prizadevanja za ohranjanje predelov divjine so nujna za ohranjanje stabilnega svetovnega podnebja. Izpustov toplogrednih plinov ne bomo mogli zmanjšati na zahtevano raven, če ne bomo zaustavili izpustov CO₂, ki nastajajo zaradi uničevanja naravnih okolij.

Na svetu je kakih 2,400 milijard ton ogljika, shranjenega v različnih ekosistemih (kar ustreza 8 – 9 tisoč milijard ton CO₂). 45% vsega tega ogljika vežejo gozdovi, zlasti naravni gozdovi. Varovanje odraslih, zrelih gozdov vseh biot (tropskih, zmernih in hladnih) in preprečevanje dejavnosti, ki zmanjšujejo vezavo ogljika v zrelih gozdovih je jedro reševanja podnebnega problema tako v razvitih, kakor tudi v nerazvitih državah. Neokrnjena mokrišča, travišča in šotna barja po vsem svetu prav tako vežejo ogromne količine ogljika. Poleg tega, da vežejo velike količine ogljika, zreli naravni gozdovi niso le ogljično nevtralni, ampak so sposobni vsrkavati ogljik iz atmosfere. Območja oceanov, naseljena z rastlinami, vključno s slanimi močvirji, poplavnimi obalnimi gozdovi (mangrovi) in morskimi travniki zajemajo majhen delček morskega dna, vendar vežejo skoraj 50% ogljika v oceanskih usedlinah. Čeprav predstavljajo ti ekosistemi komaj 0,5% kopne rastlinske biomase, vendar skladiščijo podobne količine ogljika. Preprečevanje uničevanja teh življenjskih okolij in restavriranje že degradiranih je prav tako nujna prioriteta naloga.

Divjina je kritičnega pomena tudi za ohranjanje biotske pestrosti. Biotska pestrost pomeni odporne, za prilagajanje na spremembe sposobne ekosisteme. To pa je nujno za zagotavljanje ekološke celovitosti. Degradirani, osiromašeni ekosistemi so ranljivi ob podnebnih spremembah in ne morejo zagotavljati ekoloških storitev, od katerih so življenjsko odvisne skupnosti ljudi po vsem svetu. Neokrnjeni ekosistemi so torej ključnega pomena za obvladovanje podnebnih sprememb, tako za zmanjševanje vplivov človeka na podnebje, kakor tudi za prilagajanje na spremembe, ki so že neizogibne.

Dolgoročno ohranjanje naravnih sistemov, tako da bo narava lahko prenesla podnebne spremembe in se prilagajala nanje, terja ohranjanje naravnih območij, ne glede na njihovo velikost, vendar tako, da bodo povezana med seboj in ne bodo postala izolirana. Ta pristop zahteva vzpostavitev »bioloških koridorjev« na bioregionalni in celo celinski ravni, pri čemer pomenijo zavarovana območja narave podlago za celovit pristop ohranitvenega upravljanja s celo krajino.

Na nekaterih območjih bo restavriranje že degradiranih ekosistemov ključnega pomena za

V letu 2007 je izšlo četrto poročilo (IPCC AR4) medvladnega odbora za podnebne spremembe, ki podaja najnovejša znanstvena spoznanja o stanju podnebnega sistema in o njegovih predvidenih prihodnjih spremembah, o vplivih že opazovanih in prihodnjih podnebnih sprememb na naravo in družbo, o ranljivosti in prilagajanju na te spremembe in o možnih načinih blaženja podnebnih sprememb. Slovenski povzetek lahko najdete na spletni strani <http://www.sos112.si/slo/tdocs/ujma/2008/152.pdf>

vzpostavitev takega celostnega ohranitvenega upravljanja, ki bo zagotavljalo pozitivne rezultate za obvladovanje klimatskih sprememb, ohranjanje biotske pestrosti in zagotavljanje socialnih potreb. Obnovitev že degradiranih ekosistemov je ključno dopolnilo ohranjanju in varovanju še neokrnjenih naravnih okolij.

Oba mednarodna zavezujoča dogovora – Okvirna konvencija o podnebnih spremembah (The United Nations Framework Convention on Climate Change - UNFCCC)³ in Konvencija o biotski pestrosti (CBD)⁴ ponujata mednarodni skupnosti orodja in mehanizme za obvladovanje podnebnih sprememb, ohranjanje biotske pestrosti in tudi ohranjanje divjine. Oba omenjena mednarodna dogovora sta rezultat Svetovnega vrha v Riu leta 1992, vendar pa delujeta vsak po svoje in se uresničujeta ločeno.⁵ Napočil je čas, da začnemo holistično, celostno gledati na cilje obeh programov in da poskrbimo, da bodo dejavnosti enega pozitivno vplivali tudi na drugega. Politike, ki izhajajo iz ene ali druge mednarodne zaveze, morajo prispevati k temu, da zagotovimo skladiščenje ogljika, ki ga trenutno vežejo zreli naravni gozdovi, zlasti pragozdovi, mokrišča, šotna barja, travišča in ostali neokrnjeni naravni ekosistemi in utrditi skrb za ohranjanje biotske pestrosti, ki zagotavlja sposobnost prilagajanja in obnavljanja ekosistemov.

Na Okvirno konvencijo o podnebnih spremembah (UNFCCC) in Konvencijo o biotski pestrosti (CBD) je treba gledati kot na dva dela nedeljive celote: kot na celovit in koordiniran odgovor na globalno ekološko opustošenje. Za dobro našega planeta je napočil čas, ko je treba storiti odločilne korake in povezati prizadevanja za obvladovanje podnebnih sprememb z ohranjanjem biotske pestrosti in varstvom divjine.

ZATO PREDSEDUJOČI 9. SVETOVNEGA KONGRESA O DIVJINI IN ČLANI IZVRŠNEGA ODBORA KONGRESA:

- Pozivamo Okvirno konvencijo Združenih narodov o podnebnih spremembah in Konvencijo o biotski pestrosti, da je velikopotezno ohranjanje narave prioriteta strategija za zmanjševanje vpliva na podnebne spremembe in za prilagajanje nanje, da se je potrebno lotiti obojega – tako klimatskih sprememb kot degradacije biotske pestrosti in izumiranja vrst, ter da je treba zavarovati in obnoviti ekosistemske storitve, kot je zagotavljanje pitne vode, od katere je odvisen obstoj vsega človeštva.
- Pozivamo Konferenco držav pogodbenic CBD in UNFCCC ter Stalna sekretariata obeh konvencij, da združita implementacijo obeh konvencij v naslednjem:
 - zagotavljanju boljšega zmanjševanja izpustov toplogrednih plinov in boljšega prilagajanja na podnebne spremembe, ki bo v celoti odražalo pomen naravnih ekosistemov, vključno z zagotavljanjem politik in ukrepov za zmanjšanje emisij CO₂ zaradi krčenja gozdov in siromašenja ekosistemov v državah v razvoju in tako upravljanje z zemljišči, krajino in gozdovi, ki prepozna pomen naravnih ekosistemov in območij divjine
 - reviziji in implementaciji Programa Konvencije o Biotski pestrosti za zavarovana območja (PoWPA) tako, da bo bolje prispeval k reševanju podnebnih sprememb.

3 Glejte slovensko spletno stran Konvencije:

http://www.unis.unvienna.org/unis/sl/thematic_info_climate_change_unfccc.html

4 Slovensko besedilo konvencije je na spletni strani http://www.konvencije.mop.gov.si/bioloska_raznovrstnost.pdf

5 Vrh v Riu je med drugim sprejel tudi program trajnostnega razvoja Agenda 21. Več o tem na

http://en.wikipedia.org/wiki/Agenda_21

- Pozivamo vse države, da nemudoma ukrepajo in zavarujejo svoje naravne ekosisteme, predvsem naravne gozdove in pragozdove, neokrnjene naravne ekosisteme in območja divjine, vključno z obalnimi in morskimi območji, tako, da bodo ta območja povezana in bodo zagotavljala:
 - da zaloge ogljika, ki se skladiščijo v naravnih ekosistemih, ne bodo okrnjene zaradi rabe zemljišč
 - da bo izboljšana sposobnost naravnih okolij na prilagajanje podnebnim spremembam
 - da bo Program Konvencije o biotski pestrosti za zavarovana območja v celoti implementiran
 - da bo restavriranje opustošenih gozdov temeljilo na obnavljanju naravnih ekosistemov in bo izvedeno v smislu povezovanja območij narave in celovitega ohranjanja naravnih okolij.
- Pozivamo Okvirno konvencijo Združenih narodov o podnebnih spremembah, da izoblikuje REDD+ mehanizem,⁶ ki bo pomagal državam na tropskih območjih zavarovati njihova območja naravnih gozdov in neokrnjene divjine na povezovalen način. Ta REDD+ mehanizem bi moral:
 - Povečati ugodne učinke na zmanjševanje izpustov CO₂ ter ugodne učinke na ohranjanje biotske pestrosti s tem, da postane ohranjanje divjine prednostna naloga in da se zaustavi krčenje gozdov z izrecnim namenom ohraniti naravne gozdove
 - vključiti restavracijo obstoječih zavarovanih območij in širjenje zavarovanih območij v projekte REDD+ kot enakovredne vsebine
 - zagotoviti, da v projektih za zaustavitev degradacije gozdov podpore ne dobijo posegi, ki bi škodovali pragozdovom
 - izrecno preprečiti projekte, ki vodijo v izgubo biotske pestrosti, vključno s spreminjanjem naravnih gozdov in drugih občutljivih ekosistemov, kot na primer travišč, v plantaže
 - priznati in zaščititi pravice staroselcev in lokalnih prebivalcev z zagotavljanjem svobodnega, predhodnega, informiranega soodločanja pred odobritvijo projektov ter zagotoviti njihovo sodelovanje v procesih oblikovanja in izvajanja projektov, pa tudi zagotoviti njihov pravičen delež pri koristih, ki jih projekti prinašajo
 - zagotoviti najširše sodelovanje držav tropskega pasu, še zlasti tistih z velikim deležem gozdnih površin in majhno dosedanje degradacijo gozda
 - zagotoviti zagonske kredite v okviru projektov REDD+ samo tistim razvitim državam, ki se dejansko zavežejo k velikim domačim zmanjšanjem izpustov toplogrednih plinov
- Pozivamo Okvirno konvencijo Združenih narodov o podnebnih spremembah, naj zagotovi, da bodo države pogodbenice izvajale tako rabo zemljišč, spremembe rabe zemljišč in upravljanje z gozdovi, da bodo:
 - zagotovile, da bodo razvite države poleg znatnega znižanja izpustov toplogrednih plinov

6 REDD+ je mehanizem za zmanjševanje izpustov toplogrednih plinov z ukrepi na področju upravljanja z gozdovi. O stališču IUCN do tega mehanizma iz junija 2009

http://cmsdata.iucn.org/downloads/iucn_position_paper_redd_june_09_3.pdf

Na pomen ohranjanja gozdne biodiverzitete in gozda kot ponora toplogrednih plinov in nujnost vsebinskih premislekov v tej smeri je v posebnem dokumentu opozorila tudi Slovenija v času predsedovanja EU leta 2008:

http://www.eu2008.si/en/News_and_Documents/Background_Information/April/0411ENV_background.pdf

- na drugih področjih zagotovile tudi ohranjanje naravnih ekosistemov, ki so zadrževalci ogljika in ohranjanje območij divjine tako, da bodo ta območja povezana
- zagotovile odgovornost za spremembe na področju vloge gozdarstva pri ravnanju s toplogrednimi plini na podlagi dejanskih podatkov in ne teoretičnih projekcij
 - zagotovile, da bo poraba biomase za proizvodnjo energije v celoti upoštevana pri izračunih kvot izpustov in ponorov toplogrednih plinov
 - zagotovile, da bodo izpusti toplogrednih plinov zaradi degradacije šotnih barij v celoti upoštevani pri izračunu kvot izpustov.
- Pozivamo države pogodbenice Okvirne konvencije Združenih narodov o podnebnih spremembah, da:
 - zagotovijo finančne in druge podlage poleg obstoječih programov mednarodne pomoči, da podprejo prilagoditvene ukrepe na podnebne spremembe na podlagi ekosistemskega varstva narave po vsem svetu
 - znatno povečajo podporo prizadevanjem držav v razvoju za prilagoditve na podnebne spremembe, še posebno podporo najbolj ranljivim državam, kot so majhne otoške države, države, izpostavljene sušam, širjenju puščav, poplavam, ekstremnim vremenskim dogodkom
 - prepoznajo, da ima lokalno in tradicionalno znanje lahko velik pomen pri oblikovanju ekosistemskih strategij prilagajanja na podnebne spremembe, ki temeljijo na naravnih okoljih
 - poročajo o ciljnih in verodostojnih merilih za doseganje ciljev za ohranjanje naravnih ponorov toplogrednih plinov v gozdovih, mokriščih in traviščih – med drugim z ustanavljanjem novih zavarovanih območij.
 - Pozivamo Okvirno konvencijo Združenih narodov o podnebnih spremembah, da prepozna kako nujno je, da mednarodna skupnost sprejme cilj zmanjšati emisije toplogrednih plinov na 350 volumskih delcev na milijon ekvivalenta CO₂, da bi se izognili uničenju ključnih elementov življenja na Zemlji, na primer uničenju koralnih grebenov.
 - Pozivamo pogodbenice Okvirne konvencije Združenih narodov o podnebnih spremembah in Konvencije o biotski pestrosti, da prepoznajo, da bo za udejanjanje sklepov Podnebne konference v Kopenhavnu potrebnih najmanj več let, da ne moremo čakati na dokončanje tega procesa, da bi se lotili zaščite in ohranjanja divjine in da je takoj potrebno osredotočeno delovanje in velikopotezno financiranje, da bi zavarovali preostalo divjino na našem planetu, ko se soočamo s podnebnimi spremembami.
 - Pozivamo Konvencijo o biotski pestrosti, da razvije:
 - jasno vizijo, zasnovano na načelih povezovanja ohranjenih in restavriranih ekosistemov in območij neokrnjene narave, povezovanja ohranjanja biotske pestrosti in ekosistemskih storitev ter zmanjšanja izpustov toplogrednih plinov ter prilagajanja na podnebne spremembe na področjih kopenskih, sladkovodnih in morskih biomov, združeno z jasno vizijo ciljev ekosistemske obnove
 - cilj za leto 2020, osredotočene na dejavnosti, potrebne za odvrnitev obstoječih nevarnosti za biotsko pestrost in ekosistemske storitve in na preprečitev prekoračenja točke brez povratka pri izgubi biotske pestrosti in podnebnih spremembah
 - okvirne kazalce, vključno z dostopnimi informacijami o stanju biotske pestrosti,

grožnjah in ukrepih ter o koristih ekosistemskih storitev za dobrobit človeštva, ki jih bo mogoče uporabiti pri razvijanju in povezovanju zavarovanih območij in strategijah celostnega ohranitvenega upravljanja s prostorom

- revidirane in merljive cilje po letu 2010 za ohranjanje biološke pestrosti, zavarovanih območij, zavarovanja divjine in bioloških koridorjev ter ekosistemskih storitev, usklajene s sistemom teh okvirnih kazalcev.

Brez divjine bo dediščina naših potomcev povsem obubožan planet: biološko, kulturno, ekonomsko in duhovno. Nemudoma moramo ukrepati, da ohranimo divjino na Zemlji neokrnjeno.

Na razpolago imamo dva že uveljavljena mednarodna mehanizma, da ta globalni cilj dosežemo: Okvirno konvencijo Združenih narodov o podnebnih spremembah in Konvencijo o biotski pestrosti. Toda ta dva pomembna mednarodna sporazuma, ki sta oba rezultat Konference na vrhu v Riu leta 1992, delujeta vsak po svoje in njuno udejanjanje poteka ločeno.

Oba ta dva mednarodna sporazuma je spet treba videti kot dva dela neločljive celote: celovitega in povezanega odgovora na globalno degradacijo okolja, na okoljsko krizo svetovnih razsežnosti. Prišel je čas, da za dobrobit našega planeta storimo velike korake in povežemo prizadevanja za zmanjševanje podnebnih sprememb in prilagajanje nanje z ohranjanjem biotske pestrosti in zavarovanjem divjine.

Merida, 11. november 2009

To je prevod sporočila iz Meride, kot je navedena na spletnem naslovu

<http://www.wild.org/mensaje-de-merida/>

dne 05.12.2009. Ob tem času je ta spletna stran odprta za dodatne podpisnike - tako za organizacije kot za posameznike.